

Ο Σίδ του Κορνηλίου

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ - ΛΑΪ-
ΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Δέν είμαι σίγουρος έκαστό τώ έκαστό (θώ έπρεπε νά ρωτήσω τώ Γιάννη Σιδέρη, πού κρατάει λεπτομερέστατα χρονικά τού έλληνικού θεάτρου), αλλά όπως θυμάμαι τόν έαυτό μου, δέν θυμάμαι νά παίχθηκε ποτέ ο Σίδ τού Κορνηλίου από σκηνής άσπαικού θεάτρου. Γιατί αυτό; Τό Έργο δέν παρουσιάζει τεχνικές δυσκολίες περισσότερες κι' από τό πιο εύκολο σέ διανομή και σκηνοθεσία Έργο τού Σαίξπηρ. Οι θεατρικοί μας οργανισμοί καταπίαστηκαν τώ τελευταία χρόνια μέ πολύ πιο επικίνδυνα έγχειρήματα—και, πολλές φορές, έπιτυχώς. Κι' όμως κανείς θεατρικός έπιχειρηματίας ή σκηνοθέτης δέν διανοήθηκε νά διδώη τούς "Έλληνες τήν κορνήλεια τραγωδία" ούτε κι' όλος τό Έθνικό Θέατρο, πού έχει χρέος νά άνεδώη τώ άνιαρώτερο κλασικό κείμενο, γιά λόγους εκπαιδευτικούς.

Η αίτία είναι άπλουστάτη : έπειδή ο Σίδ μπορεί νά καταταχθή στό κλασικό έκείνο κείμενο πού παρουσιάζουν μέν σοβαρό λογοτεχνικό και ιστορικό (σχετικά μέ τή λογοτεχνία) ένδιαφέρον, αλλά πού σ κ η ν ι κ ώ ς βρίσκονται πολύ μακριά από τή νοοτροπία τών καιρών μας. Μιά παράσταση τού Έργου αύτου στην Ελλάδα, από έλληνικό θίασο, θά άφηνε τό κοινό άπελπιστικά ψυχρό.

Στή Γαλλία όμως τώ πράγματα παρουσιάζονται διαφορετικά: ο Κορνέγι—και μόνο μέ τό Σίδ—είναι ο μέγιστος τραγικός της.

Διόλου λοιπόν περίεργο τό ότι οι Γάλλοι διατηρώντας μέ εύλάβεια τή λατρεία τής πνευματικής τους κληρονομίας, θεωρούν σκόπιμο νά άνεβάζουν τακτικά στό θεάτρά τους τή μοναδική τραγωδία τού Κορνέγι και τίς άκόμα πιο άνιάρές τραγωδίες τού Ρασίν. Δηλαδή ή άγγασία αύτή έλαχε στην "Γαλλική κωμωδία", πού έπιχορηγείται από τό κράτος γι' αύτό τό σκοπό. Κανένας ιδιωτικός θίασος δέν θά τόδωζε πέρα οικονομικώς: έπειδή οι Γάλλοι θαυμάζουν τούς κλασικούς συγγραφείς τους, αλλά... άρνούνται έπιμόως νά τούς βλέπουν παιζομένους.

Αύτή ήταν ή όχι και τόσο άδικαιολόγητη κατάσταση: όταν ο Ζαν Βιλάρ κι' ο Ζεράρ Φιλίπ άπεφάσισαν νά κάνουν μίαν εκπληκτική και παράτολμη έπανάσταση: δηλαδή νά καταρτίσουν ένα θίασο πού νά συμφιλιώση τό Γάλλο θεατή μέ τούς Γάλλους κλασικούς θεατρικούς συγγραφείς, άνεβάζοντας τώ Έργα τους κατά τρόπο ζωντανό, έναργή και άπολύτως συγχρονισμένο μέ τίς σημερινές περί θεάτρου διαθέσεις τού κοινού.

Ο θίασος αύτός άνομάσθηκε "Έθνικό Λαϊκό Θέατρο" και στεγάσθηκε στην άπέραντη αίθουσα τού Ιαγιά, στό Παρίσι. Η έπιτυχία τής επαναστατικής προσπάθειας του ήταν τόσο πλήρης, ώστε ή φήμη του έγινε σύντομα παγκόσμια. Οι Γάλλοι προστρέχουν πατείς με πατώ σε και γεμίζουν κάθε βράδυ τό χάος τού θεάτρου Ιαγιά. Τά εισιτήρια προπωλούνται πρό έβδομάδων. Στο πρώτο ταξίδι μου στό Παρίσι, επί είκοσι ήμέρες, στάθηκε άδύνατο νά βρώ εισιτήριο. Στο δεύτερο τό κατάφερα μόνον μέ ρουσφέτι....

Πού έγκειται ή έπιτυχία τού "Έθνικού Λαϊκού Θεάτρου"; Απλούστατα, στό... αύγό τού Κολόμβου. Ο Βιλάρ, έξάιρετος καλλιτέχνης και νοημονέστατος έπιχειρηματίας, κατάλαβε ότι έκείνο πού έδιωχνε τόν κόσμο από τίς παραστάσεις κλασικού δραματολογίου τής "Γαλλικής κωμωδίας", ήταν ή άποτελεσματώσις τής παραδόσεως. Έπί 300 χρόνια, στην σειβάσμια αίθουσα Ρισελιέ, ο Κορνέγι, ο Ρασίν, ο

Μολιέρος — και μερικοί κλασικοί νεώτεροι — παιζόνταν συνεχώς κατά τόν ίδιο μονότονο τρόπο: ένα τρόπο ρουσείου, ξεπερασμένο από τίς απαιτήσεις τών καιρών μας. Βέβαια, αύτός ο τρόπος έχει τό μουσειακό ένδιαφέρον του: αλλά άμα τόν ιδής δυό-τρεις φορές, τόν χορταίνεις, τόν βαρύνει και δέν ζωντανιάς στό θέατρο.

Τήν αντίδρασι σέ τούτη τήν άνία τής παραδόσεως έκμεταλλεύθηκε ο Βιλάρ: και σκηνοθετήσε στό "Έθνικό Λαϊκό Θέατρο" τώ κλασικό έργο κατά τρόπον άκριδώς αντίθετο από τή "Γαλλική Κωμωδία". Τά κυριώτερα γνωρίσματα τής σκηνοθετικής αύτης ευλήφως είναι τώ έξης: 1) Κατάργησις σκηνικών και αντικατάστασις τους μέ φωτιστικούς συνδυασμούς πάνω σέ μαύρο φόντο και 2) Καθιέρωσις ύφους έρμηνείας απλόλογμένου από κάθε άπογγελτικό στόμφο και διακρινόμενου γιά άπλότητά και φυσικότητα.

Ίδου τό "εβιλάρειον" αύγό τού Κολόμβου, πού άπαλλάσσοντας τώ γαλλικό κλασικό Έργο από τήν κουραστική και ξεπερασμένη συμβατικότητα τής παραδόσεως, τό έφερε κοντά στην νοοτροπία τού αιώνος μας, τώ έκανε πόλα άγαπητά στό μεγάλο κοινό.

Σχετικώς μέ τήν παράστασι τού Σίδ, πού δόθηκε τήν προασμένη Τετάρτη στό "Ρέξ", έχω νά παρατηρήσω ότι διακρίνεται γιά τώ γνωρίσματα τής απλότητας και φυσικότητας, πού μιλήσαμε προηγουμένως. Τό άρκετά πομφολυγώδες σέ πλοκή και έκφρασι κείμενο τού Κορνέγι ήρθε, κατά τό ποσοστό τού δυνατού, στό μέτρα και τώ σταθμά τής σημερινής νοοτροπίας και μάς παρουσιάσθηκε συμπαθητικώς κατανοητό. Τό κατορθώμα τούτο είναι μεγάλο, άξιοθαύμαστο και θάπρεπε νά αποτελέσθ μάθημα γιά τούς "Έλληνες σκηνοθέτες κλασικού δραματολογίου.

Ο Ζεράρ Φιλίπ είναι έξάιρετος ήθοποιός πού απέκτησε δόξα παγκόσμια, ιδίως χάρις στις κινηματογραφικές έπιτυχίες του. Η στενά ύποκειμενική μου άντίληψις είναι ότι τό Γαλλικό Θέατρο διαθέτει σήμερα πολλούς ήθοποιούς τής ίδιας κλάσεως—και μερικούς άνωτέρας. Ως Ροδρίγος έπέδειξε προσόντα άξιοσημείωμα: όμολογώ όμως πως κάπως άλλοιώς φαντάζομαι τόν ήρωα τούτο τού Κορνέγι. Αντιθέτως ο Βιλάρ δέν άφηνε σέ τίποτα άνικανοποίητη τήν φαντασία μου, στό ρόλο τού Βασιληά: ήταν ο ήθοποιός πού ταιρίαζε έπακριδώς στό δύσκολο αύτό ρόλο. Έβούμασα τόν Ζαν Ντεσάν στό ρόλο τού Δόν Διέγου. Υψος λιτό, δονισμένο από συγκρατημένη δυναμικότητα και άκτινοβολία εύφυχίας. Η Σιλβία Μονφάρ άξιοποίησε τήν έκφραστική φυσιογνωμία της και άπέδωσε μέ ιδιαίτερη τεχνική τελειότητα τήν Σιμέν. Η Μονικ Σωμέτ έδωσε στην μορφή της τό τραγικό προσωπείο τής άπελπισμένα έρωτευμένης "Ίνφάντης" και, γενικά, τό παίξιμό της ήταν χαρακτηρισμένο από ύψηλό ύφος. Σημειώνω τόν θετικό άωδοπρεπή τρόπο μέ τόν όποίο ο Ροζέ Μολλιέν διέγραψε τόν άτυχο κι' Ιπποτικό έρωτευμένο Δόν Ιάντισο. Οι ύπόλοιποι ήθοποιοί συνεπλήρωσαν άρμονικά τό ωραίο σύνολο.

Και μία λεπτομέρεια: στην 1. δια σίθουσα τού "Ρέξ", όπου πρό ήμερών τώ έλληνικό αύτιά μου άδυνατούσαν νά συλλάβουν τό άπαγγελλόμενο έλληνικό κείμενο, προχθές δέν έχασαν ούτε μία λέξι από τό άπαγγελλόμενο γαλλικό κείμενο. "Αχ, Θεέ μου! Τί σπουδαίο πράμα πού είναι αύτή ή "Αρθρωςις!"

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ